

КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА  
Факультет української філології, культури і мистецтва  
Кафедра української мови  
Кафедра української літератури, компаративістики і грінченкознавства

**«ЗАТВЕРДЖЕНО»**

Вченою радою  
Факультету української філології,  
культури і мистецтва  
протокол №3 від 19 березня 2024 р.  
Голова вченої ради, декан

Ірина ВУСНАК



**ПРОГРАМА  
АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ З ФАХУ**

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)  
Галузь знань: 03 Гуманітарні науки  
Спеціальність: 035 Філологія  
Спеціалізація: 035.01 Українська мова та література  
Освітня програма: 035.01.01 Українська мова та література

**Київ – 2024**

## **Розробники:**

*Бровко Олена Олександрівна*, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української літератури, компаративістики і грінченкознавства

*Вінтонів Михайло Олексійович*, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української мови;

*Видайчук Тетяна Леонідівна*, кандидат філологічних наук, доцент, доцент кафедри української мови – *гарант освітньої програми «Українська мова та література»*

Програму розглянуто і затверджено на засіданні Вченої ради Факультету української філології, культури і мистецтва, протокол №3 від 19 березня 2024 р.

Погоджено та затверджено на засіданні кафедри української мови протокол № 2 від « 02» лютого 2024 р.  
Завідувач кафедри



Михайло ВІНТОНІВ

Погоджено та затверджено на засіданні кафедри української літератури, компаративістики і грінченкознавства протокол № 2 від «23» лютого\_2024 р.

Завідувач кафедри



Олена БРОВКО

## **ЗМІСТ**

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

ПРОЦЕДУРА АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ З ФАХУ

ОРГАНІЗАЦІЯ І РОБОТА ЕКЗАМЕНАЦІЙНОЇ КОМІСІЇ

МЕТОДИКА І ФОРМА ПРОВЕДЕННЯ ЕКЗАМЕНУ

Зразки тестового завдання

Зразки комплексного усного завдання

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ

ОРІЄНТОВНІ ПИТАННЯ З ДИСЦИПЛІН, ВИНЕСЕНИХ НА АТЕСТАЦІЙНИЙ ЕКЗАМЕН  
З ФАХУ

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

## ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Підсумкова атестація здобувачів передбачає перевірку й оцінку теоретичної та практичної підготовки студентів-філологів, включає атестаційний екзамен із фаху, що проходить у формі комплексного іспиту. Для його проведення формується екзаменаційна комісія в складі голови, членів комісії та екзаменаторів.

Мета екзамену полягає у перевірці сформованості результатів навчання, набутих компетентностей, знань випускників, їхньої готовності до практичної діяльності за фахом.

До складання атестаційного екзамену допускаються студенти, які виконали всі вимоги навчального плану та програм з усіх дисциплін. На атестаційний екзамен виносяться найбільш важливі для виявлення рівня теоретичної та практичної компетенцій майбутнього філолога питання. Завдання підбрано та сформульовано на основі фахових компетентностей, набутих студентами у процесі вивчення основних предметів з фаху. Програма містить списки орієнтовних теоретичних питань і рекомендованої літератури.

Атестаційний екзамен передбачає перевірку та оцінку сформованості у студентів мовної, комунікативної, мовленнєвої та професійної компетенцій, наявності у здобувачів ґрунтовних знань з мови, літератури, мовознавства, літературознавства, а також умінь реалізовувати ці знання в професійній діяльності.

На екзамені перевіряється сформованість таких компетенцій (згідно з освітньо-професійною програмою), а також досягнення таких програмних результатів навчання:

<b>Загальні компетентності (ЗК)</b>	
ЗК3	Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
ЗК7	Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
ЗК8	Здатність працювати в команді та автономно.
ЗК10	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
ЗЛ 13	Здатність проведення досліджень на належному рівні.
<b>Фахові компетентності (ФК)</b>	
ФК8	Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією для розв'язання професійних завдань.
ФК11	Здатність до надання консультацій з дотримання норм літературної мови та культури мовлення.
ФК12	Здатність до організації ділової комунікації.
ФК 13	<i>Лексико-граматична компетентність передбачає:</i> володіння лексичними, граматичними, орфографічними мовними знаннями і навичками; знання семантики, словотворчої й синтаксичної структури, функції в реченні й тексті, лексичної полісемії, антонімії, особливостей фразеології для структурної організації тексту та вираження комунікативної інтенції.
ФК14	Інтеракційна компетентність передбачає: уміння вести діалог, побудований на реальній або симульованій ситуації та вільно вести розмову з носіями мови; здатність викладати свою думку відповідно до певних типів тексту з

	дотриманням параметрів комунікативно-стилістичної доцільності та мовної правильності.
ФК16	Літературознавча компетентність передбачає: знання про основні тенденції розвитку і своєрідність мовно-літературного процесу, зміст естетичних теорій, методів, напрямів, стилів і жанрів української літератури, історії зарубіжної літератури, фольклору. Розуміння основних проблем теорії літератури: література та дійсність, генезис і функція літератури, зміст і форма в літературі, критерій художності, літературний процес, літературний стиль, художній метод в літературі; проблем поетики: образ, ідея, тема, поетичний рід, жанр, композиція, поетична мова, ритм, вірш, фоніка в їх стильовому значенні.
<b>Програмні результати навчання</b>	
ПРН 1	Вільно спілкуватися з професійних питань із фахівцями та нефахівцями державною та іноземною(ими) мовами усно й письмово, використовувати їх для організації ефективної міжкультурної комунікації.
ПРН 7	Розуміти основні проблеми філології та підходи до їх розв'язання із застосуванням доцільних методів та інноваційних підходів.
ПРН 10	Знати норми літературної мови та вміти їх застосовувати у практичній діяльності.
ПРН 12	Аналізувати мовні одиниці, визначати їхню взаємодію та характеризувати мовні явища і процеси, що їх зумовлюють.
ПРН 13	Аналізувати й інтерпретувати твори української та зарубіжної художньої літератури й усної народної творчості, визначати їхню специфіку й місце в літературному процесі (відповідно до обраної спеціалізації).
ПРН 17	Збирати, аналізувати, систематизувати й інтерпретувати факти мови й мовлення й використовувати їх для розв'язання складних завдань і проблем у спеціалізованих сферах професійної діяльності та/або навчання.
ПРН 19	Мати навички участі в наукових та/або прикладних дослідженнях у галузі філології.

## ПРОЦЕДУРА АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ З ФАХУ

До початку атестації на основі узагальнених завдань випускові кафедри розробляють зміст, критерії, вимоги до екзамену, оформлені у вигляді програми атестаційного екзамену, підбирають та укладають матеріали, створюють екзаменаційні білети. Атестаційний екзамен бакалаври складають за розробленими і затвердженими екзаменаційними матеріалами, які спрямовані на виявлення загальнотеоретичних знань, уміння застосовувати інтегровані знання при вирішенні практичних завдань. Питання охоплюють увесь зміст програм з фахових дисциплін, мають не тільки репродуктивний, а й проблемно-пошуковий характер.

Екзамен проводиться державною мовою. Всі члени комісії слухають і оцінюють кожного студента, ведуть індивідуальний протокол, ставлять додаткові, уточнюючі й релевантні питання. Після завершення відповіді студент може залишитися й слухати відповіді інших, або піти з аудиторії та чекати оголошення результатів екзамену.

Після відповіді останнього студента комісія радиться щодо оцінювання кожного студента на основі індивідуально виставлених рейтингів за кожним компонентом відповіді, використовуючи власні протоколи й нотатки. У разі

суперечливих оцінок від різних екзаменаторів голова Екзаменаційної комісії має два голоси та ухвалює остаточне рішення щодо конкретної ситуації. Екзамен закінчується оголошенням оцінки кожного студента.

## **ОРГАНІЗАЦІЯ І РОБОТА ЕКЗАМЕНАЦІЙНОЇ КОМІСІЇ**

Екзаменаційна комісія створюється щорічно для проведення атестації та діє протягом календарного року. До складу комісії входять викладачі випускових кафедр. Персональний склад ЕК затверджується ректором не пізніше, ніж за місяць до початку роботи.

Графік роботи комісії погоджується з головою ЕК та затверджується проректором з науково-педагогічної та навчальної роботи.

Регламент засідань ЕК встановлює її голова.

Рішення ЕК про оцінку, а також про присвоєння випускнику освітнього рівня та кваліфікації, видачу йому документа про освіту ухвалюється на закритому засіданні відкритим голосуванням простою більшістю голосів членів комісії, які брали участь у засіданні. Голос голови ЕК є вирішальним при однаковій кількості голосів.

Засідання ЕК протоколюються. У протоколи вносяться:

- оцінки складання атестаційного екзамену;
- запитання до випускника від членів і голови ЕК;
- окремі думки членів ЕК;
- здобуті освітній рівень і кваліфікація;
- назва документа про освіту і кваліфікацію (з відзнакою чи без відзнаки), який видається випускнику;
- інші відомості.

Протоколи підписують голова та члени ЕК, які брали участь у засіданні. Результати визначаються рейтингами за 100-бальною шкалою та оголошуються того ж дня після оформлення протоколів засідання ЕК.

Після закінчення роботи ЕК голова складає звіт і подає його до навчального відділу. У звіті аналізується вміння випускників застосовувати знання під вирішення виробничих проблемних ситуацій, вади в підготовці, рекомендації щодо вдосконалення навчального процесу. Звіти голів ЕК і результати комплексної атестації обговорюються на засіданні Вченої ради факультету.

## **ЗМІСТ АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ З ФАХУ**

На екзамені здобувачі повинні продемонструвати вільне володіння методами та навичками практичного лінгвістичного, ідейно-художнього аналізу пропонованого тексту, синтаксичних одиниць і виокремлених лексем.

Здобувач має чітко, логічно, детально висловлюватися на запропоновані професійні теми, демонструючи свідоме володіння орфоепічною, лексичною, граматичною, стилістичною та пунктуаційною нормами мови; вміти правильно реалізовувати цю норму в різних видах мовленнєвої діяльності та в різних

комунікативних ситуаціях; знати історію розвитку мови та особливості літературного процесу в різні періоди розвитку літератури.

Для підтвердження професійної компетенції студент повинен продемонструвати достатньо високий рівень знань і вмінь із теоретичних дисциплін, володіння фаховою термінологією, вміння визначати, описувати та диференціювати мовно-літературні явища різними лінгвістичними і літературознавчими методами.

#### **Дисципліни, що виносяться на екзамен:**

№ з/п	Шифр навчальної дисципліни за ОПП	Дисципліна, що виносяться на комплексну атестацію
1	<i>OK 1</i>	Університетські студії: Вступ до мовознавства. Вступ до літературознавства
2	<i>OK 6</i>	Історія української літератури й літературної критики
3	<i>OK 7</i>	Сучасна українська літературна мова
4	<i>OK 9</i>	Історія української мови
5	<i>OK 10</i>	Теорія літератури
6	<i>OK 11</i>	Практикум з української літератури
7	<i>OK-12</i>	Практикум з української мови

## МЕТОДИКА ТА ФОРМА ПРОВЕДЕННЯ ЕКЗАМЕНУ

Формат атестаційного екзамену – дистанційний (Meet/ZOOM під запис).

Форма атестаційного екзамену – комбінована.

Тривалість проведення: 100 хв.

1 завдання – тест на 50 хв. (платформа Moodle);

2 завдання (комплексне відкритого типу із подальшим усним коментуванням): тривалість підготовки – 30 хв.; усна відповідь до 20 хв. (відеозапис).

### ***Перше завдання – тест.***

Для об'єктивного визначення рівня фахових знань студентів проводиться письмовий тест, який включає питання типу «множинний вибір» з усіх предметів, винесених на атестацію. Тест проводиться на початку екзамену, обсяг – 50 питань, кожне з яких дає 1 бал за правильну відповідь до загального рейтингу за екзамен.

Питання відкритого типу генерується випадковим чином з банку тестових завдань у системі електронного навчання Moodle. Кожен студент має 1 спробу виконання тесту, тривалість якого – 50 хвилин. Тест відкривається для доступу всім студентам групи одночасно на початку екзамену. Його виконання повинно бути самостійним, без використання додаткових джерел, перебіг роботи студентів над тестом фіксується на відео із увімкненими камерою та мікрофоном.

### ***Зразки тестового завдання***

#### ***Варіант № 1***

1. Яке з поданих речень є означено-особовим?

- а) За правду, брата, єднаймося щиро (Леся Українка);
- б) Але з ним не хотіли говорити й відмахувалися від нього рукою (Г. Хоткевич);
- в) Не задержать нам хвили (Богдан-Ігор Антонич);
- г) І показав зубило, тримаючи його посередині двома пальцями, як цяцьку (Гр. Тютюнник).

2. Кому належить характеристика «Енеїди» І. Котляревського: «*Енеїда*» добра, а все-таки сміховина на московський кшталт»?

- а) Тарасові Шевченку («[Передмова до нездійсненого видання «Кобзаря» 1847 р.]»);
- б) Тарасові Шевченку («[Панове субскрибенти!] поема «Гайдамаки»»);
- в) Миколі Хвильовому («Камо грядеши»);
- г) Миколі Євшану («Козаччина в українській поезії»).

***Друге завдання (комплексне відкритого типу із подальшим усним коментуванням) складається з двох частин: лінгвістичної та літературознавчої.***

Виконання завдань відкритого типу із подальшим усним коментуванням, під час якого оцінюється рівень сформованості фахових компетентностей, фіксується на відео із увімкненими камерою та мікрофоном. Під час підготовки студента та його відповіді ведеться відеозапис.



На підготовку відповіді студентові відводиться 30 хв. За усну частину студент отримує максимально 50 балів, з яких – 25 балів за виконання завдань лінгвістичної частини і 25 балів за виконання завдань літературознавчої частини.

### **Зразок комплексного завдання**

1. Виконайте ідейно-художній аналіз поданого поетичного тексту. Виконайте синтаксичний аналіз підкресленого речення та морфологічний виокремленого слова.

Над головою плине Рафаель,  
вхопившись за смичок віолончелі,  
перехопило дух у менестрелів –  
ні звука з горла. Груді хоч прострель.  
Співці кариатидами стоять,  
бо де подітись з зрадними очима?  
Сховалися за їхніми плечима  
пиха і гонор. Стали і мовчать.  
Мовчіть і начувайтесь. Бо струну  
торкне смичок і раз, і два, і тричі  
і раптом зойком вистрелить у вічі,  
рятуючи од змиренного сну.  
І вже не полічити давніх тріщин  
на полотні. Часу не полічить.  
Лиш кожен звук, лиш кожен рух ловить

і чуть – кімната вищає і вищає,  
і вже здасться – ледве вхопить зір.  
Пливе митець, простерши руки-крила,  
і темінь у ногах провалля вирила –  
не упади. Дивися вгору й вір.  
Дивися й вір. Увіруй в торжество  
віолончельних звуків серед тиші.  
Нехай хоч розпач поривом привіншує,  
і рвись вперед з зневірою удвох.  
Покіль ти крила-руки не розкрилиш,  
з душі не вирвеш моторошний крик  
чуття, котрого не назве язик,  
чуття, котрого у словах не виллеш.

Василь Стус

## **КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ АТЕСТАЦІЙНОГО ЕКЗАМЕНУ**

Тривалість проведення: 100 хв.

Максимальна кількість балів: 100.

1 завдання – тест, максимальна кількість балів – 50 (50 тестових питань, за кожен правильну відповідь – 1 б.). Тривалість виконання – 50 хв;

2 завдання – комплексне відкритого типу із подальшим усним коментуванням, максимальна кількість балів – 50. Тривалість підготовки – 30 хв., усна відповідь – до 20 хв.

Кількість балів за екзамен обчислюється як сума всіх отриманих балів за перше і друге завдання. Щодо другого завдання, то кожен екзаменатор веде протокол оцінювання, робить нотатки помилок здобувачів під час усної відповіді і перевірки письмової частини, підраховує бали за кожен компонент. Під час відповіді екзаменатори не зобов'язані вказувати на мовні, мовленнєві чи інші студента, але можуть виправляти ті, які унеможливають успішну відповідь. Після відповідей студентів екзаменаційна комісія зводить до середнього арифметичного індивідуальні бали кожного члена комісії та виводить загальний рейтинг. Оцінка за екзамен є колегіальним рішенням усіх членів комісії.

При узагальненні оцінювання відповідей на екзамені члени комісії користуються такими вимогами й критеріями:

Стобальна шкала	Рейтинг	Критерії оцінювання
90-100	A	Відмінний рейтинг має студент, який продемонстрував всебічні, систематичні й глибокі знання програмового матеріалу, вільно володіє спеціальною термінологією, викладає матеріал послідовно, правильно застосовує теоретичні знання з усіх фахових дисциплін для розв'язання практичних завдань; уміє розробляти методику вирішення дослідницьких проблем, використовуючи при цьому новітні досягнення мовознавства і літературознавства
82-89	B	Відповідь студента демонструє всебічні, систематичні й глибокі знання програмового матеріалу, вільне володіння спеціальною термінологією, матеріал викладено послідовно, із застосуванням теоретичних знань з різних дисциплін для розв'язання практичних завдань; дозволяється 1-2 неточності у викладенні матеріалу, які не призводять до помилкових висновків і рішень
75-81	C	Студент достатньо розкриває основний зміст теоретичних питань, володіє навичками лінгвістичного й літературознавчого аналізів, вміє теоретично обґрунтувати й застосувати набуті знання з мовознавства і літературознавства; правильно використовує професійну термінологію, не допускає у відповіді грубих помилок; можливі 3-4 неточності у використанні спеціальної термінології, несуттєві помилки у висновках, узагальненнях, які не спотворюють зміст відповіді
69-74	D	Студент в основному правильно відповідає на питання, але викладає матеріал неповно, не завжди послідовно; відчуває певні труднощі у застосуванні теоретичного матеріалу для виконання практичних завдань; помиляється в застосуванні професійної термінології
60-68	E	Студент коротко, схематично, але в основному правильно відповідає на питання; викладає матеріал неповно, не завжди послідовно; відчуває певні труднощі у застосуванні теоретичного матеріалу для виконання практичних завдань; помиляється в застосуванні професійної термінології
1-59	F	Незадовільний рейтинг отримує здобувач, який не може розкрити основний зміст теоретичних питань, не володіє навичками застосування набутих знань для виконання практичних завдань; не володіє професійною термінологією; допускає грубі помилки в остаточних висновках

**Критерії оцінювання літературознавчого ідейно-художнього аналізу  
поетичного тексту  
(максимальна кількість балів – 25)**

Значення оцінки	Оцінка за двадцятибальною шкалою
Здобувач демонструє самостійність висловлених думок, оригінальність висновків, вправно послуговується літературознавчими термінами; розуміє і здатний на конкретних прикладах продемонструвати зв'язок змістових і формальних чинників художності; підкріплює загальноприйняту в науці думку різними авторитетними джерелами, виявляє здатність покликатися	<b>25-21 бал</b>

на них. Можливі незначні порушення логіки викладу в аналізі художнього тексту	
Здобувач уміє оперувати здобутими знаннями, розуміє зміст базових літературознавчих понять, частково оперує літературознавчою термінологією. Можливі окремі порушення логіки викладу в аналізі художнього тексту. Виявляє здатність продемонструвати зв'язок змістових і формальних чинників художності. Можливі незначні лексичні граматичні, стилістичні помилки	<b>16-20 балів</b>
Здобувач орієнтується в питанні, проте не чітко формує структуру відповіді. Також можливі помилки в аналізі окремих рівнів поетичного тексту. Частково розуміє і здатний навести приклади взаємозв'язку змістових і формальних чинників художності. Відповідь містить незначну кількість фактичних, лексичних, стилістичних, граматичних помилок	<b>11-15 балів</b>
Здобувач частково орієнтується в питанні, проте не чітко формує структуру відповіді, не здатний продемонструвати зв'язок змістових і формальних чинників художності. Відповідь містить незначну кількість фактичних, лексичних, стилістичних і граматичних помилок. Є певні помилки в логіці аналізу художнього тексту, не всі рівні поетичного мовлення художнього твору проаналізовано	<b>7-10 балів</b>
Здобувач демонструє лише елементарні навички аналізу художнього тексту, не виявляє здатності фахово оперувати літературознавчою термінологією. Порушено логіку аналізу художнього тексту. Недостатній рівень знань із значною кількістю фактичних, граматичних, стилістичних і лексичних помилок	<b>4-6 балів</b>
Здобувач переказує зміст художнього твору і не орієнтується в базових питаннях аналізу поетичного тексту. Недостатній рівень знань із значною кількістю фактичних, граматичних, стилістичних і лексичних помилок	<b>1-3 бали</b>

**Критерії оцінювання синтаксичного аналізу речення  
та мовного аналізу виокремленого слова в тексті  
(максимальна кількість балів – 25)**

<b>Значення оцінки</b>	<b>Оцінка за двадцятибальною шкалою</b>
Правильно подано загальну характеристику речення, вичерпно проаналізовано синтаксичну одиницю за способом вираження предикативності, поширеністю, наявністю / відсутністю необхідних членів. Подано повну характеристику головних і другорядних членів речення. Можливі незначні лексичні чи граматичні помилки. Розбір запропонованого слова виконано за схемою. Можливі незначні порушення логіки викладу в аналізі виокремленого слова	<b>25-21 бал</b>
Правильно подано загальну характеристику речення, вичерпно проаналізовано синтаксичну одиницю за способом вираження предикативності, поширеністю, наявністю / відсутністю необхідних членів. Подано повну характеристику головних членів речення, проте можливі порушення в аналізі другорядних членів	<b>16-20 балів</b>

речення. Можливі окремі порушення в аналізі запропонованого слова	
Правильно подано загальну характеристику речення, вичерпно проаналізовано синтаксичну одиницю за способом вираження предикативності, поширеністю, наявністю / відсутністю необхідних членів. Подано повну характеристику головних членів речення із незначними порушеннями, можливі помилки в аналізі другорядних членів речення. Також можливі помилки в аналізі окремих характеристик виокремленого слова. Відповідь містить незначну кількість лексичних та граматичних помилок	<b>11-15 балів</b>
Трапляються незначні помилки в загальній характеристиці речення, вичерпно проаналізовано синтаксичну одиницю за способом вираження предикативності, поширеністю, наявністю / відсутністю необхідних членів. Характеристика головних членів речення проаналізована з порушенням логіки викладу, є помилки в аналізі другорядних членів речення. Відповідь містить незначну кількість лексичних, стилістичних та граматичних помилок. Є певні помилки в логіці аналізу виокремленого слова, не всі категорії проаналізовано правильно	<b>7-10 балів</b>
Трапляються помилки в загальній характеристиці речення, частково проаналізовано синтаксичну одиницю за способом вираження предикативності, поширеністю, наявністю / відсутністю необхідних членів. Характеристика головних членів речення проаналізована зі значними помилками, є помилки в аналізі складного речення як синтаксичної одиниці. Відповідь містить, крім синтаксичних недоліків, граматичні та лексичні помилки. Порушено логіку аналізу виокремленого слова, значні помилки в аналізі виокремленого слова	<b>4-6 балів</b>
Недостатній рівень знань із значною кількістю синтаксичних, граматичних і лексичних помилок. Низький рівень аналізу виокремленого слова	<b>1-3 бали</b>

## **ОРІЄНТОВНІ ПИТАННЯ З ДИСЦИПЛІН, ВИНЕСЕНИХ НА АТЕСТАЦІЙНИЙ ЕКЗАМЕН З ФАХУ**

### **СУЧАСНА УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРНА МОВА**

1. Українська мова – національна мова українського народу. Єдність української національної мови в основних елементах фонетичної системи, граматичної будови та лексики при наявності діалектичних відмінностей.
2. Українська літературна мова як унормована форма загальнонародної мови. Норми літературної мови, типи літературних норм.
3. Українська мова як система систем. Взаємодія різних рівнів української мови та їхня структурна ієрархія.
4. Писемна й усна форма сучасної української літературної мови. Питання про функціональні стилі сучасної української літературної мови.
5. Значення творчості І.П. Котляревського в історії української літературної мови.
6. Значення Т.Г. Шевченка для розвитку української літературної мови.

7. Фонетика і фонологія української мови. Поняття фонем, функції фонем. Інваріант і варіанти фонем.
8. Система голосних і приголосних фонем сучасної української літературної мови, їх класифікація. Артикуляційна і акустична характеристика фонем у її головних виявах. Варіанти голосних і приголосних фонем.
9. Основні фонетичні одиниці мовлення української мови. Склад як явище фонетичне. Основні закономірності складоподілу в українській мові. Типи складів. Морфемне членування слова і складоподіл.
10. Зміни звукового складу в мовленнєвому потоці.
11. Палаталізація приголосних. Асиміляція приголосних (різновиди асиміляції). Дисиміляція приголосних (різновиди дисиміляції). Спрощення в групах приголосних. Історичні пояснення цих явищ.
12. Морфологія як учення про регулярні фонологічні чергування у складі морфем, пов'язаних зі словотвором і словозміною української мови. Взаємозв'язок фонем і морфем. Морфи як варіанти однієї морфем.
13. Чергування голосних фонем в українській мові. Синхронне розуміння їх чергування:
  14. зумовлене найдавнішими фонетичними процесами (**е-о, і-а, о-а, е-і, у-а**);
  15. зумовлене пізнішими фонетичними процесами (**о, е-о, о-о, е-о** після шиплячих), інші різновиди чергування голосних.
16. Чергування голосних фонем в українській літературній мові. Історичне пояснення цих явищ.
17. Наголос в українській мові. Роль наголосу в розрізненні слів та їх форм. Головний та побічний наголоси. Слова з рухомим і нерухомим наголосом. Проклітики і енклітики. Логічний і емпатичний наголоси. Норми українського наголошування.
18. Поняття орфоепії. Вимова та правопис. Орфоепія і культура усного мовлення. Суспільне значення орфоепічних норм. Сучасні орфоепічні норми української мови. Причини відхилень від орфоепічних норм.
19. Графіка української мови. Поняття графіки. Відомості з історії української графіки. Український алфавіт, співвідношення між буквами і фонемами. Позначення м'якості приголосних на письмі, фонема **й**.
20. Українська орфографія. Відомості з історії українського правопису. Співвідношення орфографії з графікою і орфоепією. Принципи української орфографії. Поняття орфограм, різновиди орфограм. Принципи вживання великої букви. Правопис прізвищ і географічних назв. Огляд правопису слів іншомовного походження. Основні правила переносу. Графічні скорочення слів.
21. Слово як основна одиниця лексичної системи. Слово та поняття. Номінативна функція слова. Поняття лексеми, Типи лексичних значень слів в українській мові. Однозначні слова. Слова-терміни. Багатозначні слова.
22. Пряме й переносне значення слів. Основні типи переносних значень слів.
23. Омонімія. Розмежування омонімії і полісемії. Види омонімів. Міжмовні омоніми. Шляхи виникнення омонімів. Пароніми. Антоніми.
24. Морфологічні типи антонімів. Семантичні основи антонімічного протиставлення. Стилістичне використання антонімів і омонімів. Синоніми, їх класифікація. Групи синонімів, Функції синонімів у мові.
25. Лексика сучасної української мови з погляду її походження.
26. Лексика сучасної української літературної мови з погляду вживання.

27. Активна і пасивна лексика. Діалектизми, неологізми, архаїзми та історизми, їх стилістичне використання.
28. Лексика сучасної української літературної мови з погляду експресивно-стилістичного. Загальноживана, розмовно-побутова лексика. Книжна лексика. Термінологічна лексика. Експресивно-емоційна лексика. Жаргонізми, арготизми.
29. Видатні українські письменники й мовознавці про українську мову та культуру мовлення.
30. Поняття фразеологічної одиниці. Типи фразеологізмів у сучасній українській мові. Дилеми фразеологізмів. Вияв в українських ідіомах національної специфіки мови. Співвідношення між лексичним значенням слова та значенням фразеологізму. Лексико-фразеологічні зміни фразеологічних одиниць. Багатозначність фразеологізмів. Використання фразеологізмів у різних стилях мови. Найважливіші праці з української фразеології.
31. Українська лексикографія як теорія і практика укладання словників української мови. Типи словників. Історія української лексикографії. Характеристика найважливіших лексикографічних праць з української мови.
32. Морфемна будова слова. Слово і морфема. Типи морфем. Матеріально виражені та нульові морфемі. Поняття про інтерфікс. Основа і закінчення. Зміни в складі слова в процесі історичного розвитку української мови. Основні закономірності сполучуваності морфем у межах слова.
33. Словотвір як учення про творення слів і загальні питання їх мотивації. Твірна основа та словотворчий формант. Словотвірний тип, словотвірна модель і словотвірне значення. Основні способи творення слів у сучасній українській літературній мові. Словотвір як джерело збагачення лексичного складу української мови.
34. Основні граматичні поняття: граматичне значення, граматична категорія. Граматичне значення слова у його відношенні до лексичного значення. Способи вираження граматичного значення слова в сучасній українській літературній мові. Граматична форма слова. Система граматичних категорій в українській мові. Морфологічні, синтаксичні та лексико-граматичні категорії, історичні довідки про їх формування.
35. Принципи виділення частин мови в українській мові. Повнозначні та не повнозначні частини мови. Вигуки. Поняття про слова категорії стану та модальні слова як окремі лексико-граматичні розряди слів.
36. Іменник як частина мови. Семантико - граматичні ознаки його виділення. Лексико-граматичні розряди іменників. Перехід іменників з одного лексико-граматичного розряду до іншого. Граматичні категорії іменників.
37. Словозміна іменників. Поняття про парадигму іменників. Повна та неповна парадигма. Історичне пояснення варіантів відмінкових закінчень іменників сучасної української мови. Словотвір іменників.
38. Прикметник. Поняття про прикметник як частину мови. Специфіка граматичних категорій прикметника. Лексико-граматичні розряди прикметників. Перехід відносних прикметників у якісні, присвійних - у відносні та якісні. Короткі та повні прикметники, їх стилістичні функції. Стягнені і нестягнені форми повних прикметників. Лексико-граматичні особливості і походження форм прикметників (з історичним поясненням).
39. Ступені порівняння якісних прикметників, їхнє значення й утворення. Відмінювання прикметників, наголос при відмінюванні прикметників. Словотвір

прикметників, словотвірні засоби вираження міри вияву ознаки. Творення прикметників від географічних назв. Прикметники, утворені складанням основ, їх правопис. Перехід прикметників в іменники.

40. Числівник як частина мови. Походження числівників. Розмежування числівників та інших слів з кількісним значенням. Специфіка вияву граматичних категорій числівника Функціональні розряди числівників. Питання про порядкові числівники.

41. Морфологічні групи числівників. Відмінювання числівників, їхні синтаксичні функції. Наголос у числівниках.

42. Займенник як частина мови. Співвідношення займенників з іншими частинами мови, лексико-граматичні розряди займенників. Історія предметно-особових і неособових займенників. Граматичні категорії займенників. Явище прономіналізації. Перехід займенників у інші частини мови Стилiстичні функції займенників.

43. Поняття про дієслово. Семантичні, морфологічні ознаки і стилістична роль дієслів. Система дієслівних утворень в українській мові. Місце інфінітива в системі дієслівних форм. Дві основи дієслова. Класи дієслів. Поділ дієслів на дієвідміни.

44. Категорія виду дієслова. Неперехідні і перехідні дієслова, їх значення і утворення в історії української мови. Вживання форм одного способу в значенні іншого. Категорія часу дієслова, її зв'язок з категорією способу і виду. Сучасна система часових форм дієслова, історія їх творення. Співвідносне вживання часових форм дієслів. Стилiстичні властивості форм часу і способу дієслів.

45. Дієприкметник, активні і пасивні дієприкметники, історія їхнього творення і вживання. Перехід дієприкметників у прикметники та іменники. Дієслівні форми на *-но, -то*, їх історія. Дієприслівник. Творення дієприслівників і синтаксична роль. Історія виникнення дієприслівника. Перехід дієприслівників у прислівники та прийменники.

46. Прислівник, його значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Групи прислівників за значенням. Ступені порівняння прислівників. Творення прислівників. Перехід у прислівники інших частин мови. Перехід прислівників у прийменники, сполучники, частки. Поняття про слова категорії стану.

47. Прийменники, їх функції у мові. Перехід самостійних слів і словосполучень у прийменники. Вживання прийменників з певними відмінками іменників. Полісемія, омонімія прийменників. Синонімія прийменників. Сполучники, їх функції. Розмежування сполучників і сполучних слів. Перехід повнозначних слів у сполучники.

48. Загальні питання синтаксису. Предмет, об'єкт синтаксичної науки. Синтаксичні зв'язки, семантико-синтаксичні відношення. Синтаксичні одиниці у сфері мови й мовлення.

49. Словосполучення – некомунікативна одиниця синтаксису. Відмежування синтаксичних словосполучень від лексичних і фразеологічних. Типи синтаксичних відношень у словосполученні.

50. Атрибутивні, об'єктні, обставинні словосполучення. Граматичні зв'язки слів у словосполученнях. Типи словосполучень за характером стрижневого слова.

51. Речення як комунікативна одиниця мови і як основна синтаксична одиниця. Основні ознаки речення. Класифікація речень за метою висловлювання. Окличні речення. Речення стверджувальні і заперечні.

52. Просте речення. Основи поділу речень на прості й складні. Двоскладні та односкладні прості речення (непоширені й поширені); повні й неповні. Поняття про актуальне членування речення.

53. Речення з однорідними членами. Способи вираження означення та їхні відмінності від неоднорідних. Узагальнені слова в реченнях з однорідними членами. Синтаксична роль узагальнених слів і словосполучень.

54. Речення з відокремленими членами. Поняття про відокремлення. Основні умови відокремлення другорядних членів речення. Відокремлення означень. Узгодженні відокремлені означення. Дієприкметникові й прикметникові звороти як типи поширеного відокремленого означення.

55. Неузгоджені відокремлені означення. Пунктуація при відокремлених означеннях.

56. Вставні слова і словосполучення. Типи вставних слів і словосполучень за будовою і значенням.

57. Вставлені компоненти речення.

58. Звертання. Значення і способи їхнього вираження.

59. Порядок слів у простому реченні. Прямий і непрямий порядок слів.

60. Складне речення. Визначальні структурно-семантичні ознаки складного речення в сучасній українській мові. Змістова та інтонаційна єдність частин складного речення. Засоби зв'язку частин складного речення: сполучники, сполучні слова, інтонація, порядок частин, співвідносність форм дієслів-присудків тощо. Сурядність і підрядність у складному реченні.

61. Складносурядні речення, їхня структура. Сурядні сполучники як один із засобів вираження синтаксичних і змістових відношень між компонентами складносурядного речення. Особливості пунктуації в складносурядному реченні.

62. Складнопідрядне речення. Синтаксичне значення термінів «головна частина» і «підрядна частина», функції сполучних слів і сполучників у складнопідрядному реченні. Вказівні слова як компоненти головної частини. Підрядні частини, що залежать від головної частини в цілому або окремих його членів. Питання про принципи класифікації складнопідрядних речень у лінгвістичній літературі.

63. Функціональні типи складнопідрядних речень. Характеристика їхнього зв'язку з функцією підрядних частин.

64. Складнопідрядне речення з кількома підрядними. Супідрядність (однорідна й неоднорідна) і послідовна підрядність. Складні речення змішаного типу.

65. Безсполучникові складні речення, синонімічні до складносурядних і складнопідрядних речень; несинонімічні до сполучникових складних речень. Змістові відношення і засоби зв'язку між частинами безсполучникового речення. Складні речення із сполучниковим і безсполучниковим зв'язком.

66. Період в українській мові; його структурні типи, особливості інтонації. Надфразні єдності як синтаксично-стилістичні одиниці літературної мови.

67. Пряма, непряма і невласне-пряма мова. Співвідношення форм прямої і непрямой мови. Різні типи зв'язку прямої мови з непрямою. Заміна прямої мови непрямою і навпаки.

68. Пунктуація. Основи сучасної української пунктуації. Система розділових знаків: видільні й віддільні. Структура речення і пунктуація. Інтонаційні особливості й пунктуація. Використання засобів пунктуації для вираження емоційно-змістових



відтінків речення. Основи вживання розділових знаків у простому й складному реченнях.

### **Університетські студії: Вступ до мовознавства**

1. Мовознавство як наука. «Основи мовознавства» як навчальна дисципліна.
2. Природа, сутність, функції та будова мови.
3. Мови світу, їх вивчення та класифікація.
4. Мова і мислення. Мова і мовлення.
5. Походження і розвиток мов.
6. Фонетика і фонологія.
7. Морфологічний рівень мовної системи.
8. Лексико-семантична система мови.
9. Синтаксична система мови.

### **Історія української мови**

1. Загальні особливості розвитку мови в діяchronії. Внутрішні і зовнішні чинники мовних змін. Концепції походження української мови. Періодизація історії української мови. Термінологія: протоукраїнські говори, давньоукраїнська мова, староукраїнська мова, сучасна українська мова.

2. Основні типологічні риси української мови.

3. Найдавніші зміни в системі приголосних. Перша палаталізація задньоязикових приголосних. Палаталізація приголосних у сполучення з наступним \*j. Зміна груп приголосних \*dl, \*tl. Спрощення груп приголосних. Вставлення голосних та приголосних. Занепад приголосного в кінці складу. Перебудова дифтонгічних сполук. Друга палаталізація задньоязикових приголосних. Третя палаталізація задньоязикових приголосних. Поява протетичних приголосних. Явища проміжного характеру: втрата складотворчих сонантів.

4. Зміна початкового \*ě→[o]. Вияв загальної тенденції в запозичених словах. Засвоєння іншомовних слів з початковим [o] замість [a]. Зміни носових голосних. Позиційний перехід \*[e] в [o] після споконвічно м'яких перед твердими приголосними. Витворення фонем /y/ з \*/i/, \*/y/ та пов'язані з цим зміни. Історія фонем \*/ě/. Розвиток повноголосся. Розвиток системи протетичних приголосних. Запозичення [f]. Втрата зредукованих фонем. Наслідки занепаду редукованих у системі голосних. Наслідки занепаду редукованих у системі приголосних.

5. Історія іменника як частини мови. Історія становлення граматичних категорій іменника української мови. Давня іменникова система відмінювання. Типи давніх відмін. Витворення сучасної української системи відмінювання. Історія відмінкових закінчень іменників.

6. Історія іменних частин мови (займенника, прикметника, числівника). Загальні шляхи становлення займенникової системи української мови. Групи займенників давньоукраїнської мови. Історія становлення особових займенників. Історія форм неособових займенників. Прикметник як частина мови. Дві прикметникові форми: довга і коротка. Історія форм ступенів порівняння. Загальні відомості про виникнення класу слів на позначення числа. Історія числівників першого десятка, числівників від 11 до 19, назв десятків і сотень. Загальний огляд історії дробових, збірних та порядкових числівників.

7. Становлення системи дієслів форм у процесі формування граматичної системи української мови. Часові форми дієслів у давньоукраїнській мові. Історія

форм теперішнього часу. Форми минулого часу: історія аориста, імперфекта, перфекта, плюсквамперфекта. Морфологічні і значеннєві ознаки майбутніх часів дієслова у давньоукраїнській та староукраїнській мові. Вираження майбутньої дії за допомогою форм теперішнього часу як наслідок процесу видової диференціації дієслів. Творення аналітичних форм майбутнього часу.

8. Джерела живлення літературної мови. Джерела вивчення української літературної мови. Давньокиївська літературна мова - староукраїнська літературна мова - нова українська літературна мова - сучасна українська літературна мова: співвідношення понять.

9. Літературна мова і народні говори. Поняття загальнонародної та літературної мови. Поняття діалектної норми. Взаємодія діалектів і літературної мови. Середньонаддніпрянські говірки як основа сучасної української літературної мови.

10. Класифікація українських діалектів за генетичною, функціональною ознаками, принципом співвідносності, за наявністю спільних фонетичних, морфологічних, синтаксичних та лексичних особливостей. Окремий тип новостворених діалектів (переселенські говірки).

11. Фонетична система діалектної мови. Лексика та фразеологія української діалектної мови. Діалектні особливості словозміни. Особливості українського діалектного синтаксису.

### **Практикум з української мови**

1. Український правопис. Орфографія як розділ мовознавства. Принципи правопису. Графіка й орфографія. Орфограми в префіксах і суфіксах.

2. Написання слів іншомовного походження. Уживання великої літери.

3. Складні і складноскорочені слова.

4. Правопис самостійних частин мови. Написання службових частин мови.

5. Принципи сучасної української пунктуації. Пунктуація в простому реченні. Пунктуація у простому ускладненому реченні. Система розділових знаків. Структура речення та пунктуація. Інтонація речення та пунктуація. Використання засобів пунктуації для вираження емоційно-змістових відтінків речення. Пунктуація у складному реченні. Пунктуація в багатокомпонентних реченнях.

6. Період. Пунктуація в періоді.

7. Пряма і непряма мова. Цитати. Діалог.

8. Поняття функціонального стилю. Класифікація функціональних стилів сучасної української літературної мови, критерії їх виокремлення. Проблеми функціонального статусу епістолярного, конфесійного, ораторського, інформаційного стилів. Загальна характеристика функціональних стилів сучасної української літературної мови. Взаємодія функціональних стилів у сучасній українській мові.

## ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ Й ЛІТЕРАТУРНОЇ КРИТИКИ

### Усна народна творчість

1. Фольклор і фольклористика. Фольклористика як наука. Галузі фольклористики; історія фольклору, теорія фольклору. Зв'язок фольклористики з іншими науками.

2. Календарно-обрядова творчість. Ритуально-міфологічна основа виникнення жанрів календарно-обрядової творчості. Цикли календарно-обрядової поезії.

3. Український героїчний епос. Класифікація жанрів героїчного епосу, характеристика одного з них (на вибір).

4. Народна проза. Казка: жанрові особливості, класифікація, жанрово-тематичні групи, поетика.

5. Український фольклор ХХ століття. Усна словесність на західноукраїнських землях: особливості тематичних груп, зв'язок з реаліями доби. Фольклор як політична зброя сучасності.

### Давня українська література

1. Розвиток культури й освіти в Київській Русі (Х–ХІІІ ст.). Значення навчання книжного у давні часи.

2. «Повість врем'яних літ»: редакції і списки, джерела, особливості композиції. Ідейно-тематичний зміст «Повісті...». Легендарнооповідні жанри.

3. Галицько-Волинський літопис – визначна пам'ятка ХІІІ ст. Патріотичне оповідання про євшан-зілля.

4. «Повчання дітям» Володимира Мономаха. Жанрові особливості. Образ державного діяча, воїна, патріота, людини і письменника.

5. «Слово о полку Ігоревім»: історія відкриття пам'ятки і її видання.

6. «Вірші на жалосний погреб Петра Конашевича Сагайдачного» Касіяна Саковича.

7. Іван Величковський – поет стилю бароко, творець курйозних віршів.

8. Літопис Самійла Величка – одна з найцінніших пам'яток української історіографії і військово-повістєвого жанру ХVІІІ ст. Зміст літопису.

9. Анонімна драма «Милість Божа» – перша драма про Богдана Хмельницького.

10. Збірка віршів «Сад божественних пісень» Григорія Сковороди. Основні мотиви збірки, образи та жанрова своєрідність поезій.

11. Збірка «Байки Харківські» Григорія Сковороди. Джерела його байок, тематичні цикли. Аналіз байки «Бджола і Шершень».

12. Філософська проза Григорія Сковороди.

## Українська література ХІХ століття

1. Своєрідність розвитку української літератури кінця ХVІІІ – початку ХІХ століття. Бурлескний стиль в українській літературі, його здобутки і втрати. Творчість І. Котляревського. Жанрові та стильові особливості поеми «Енеїда». Епохальне значення цього твору.
2. Просвітительський реалізм в українській літературі, його художні принципи.
3. П'єса І. Котляревського «Наталка Полтавка» та її значення у розвитку нової української драматургії.
4. Поняття про сентименталізм та особливості його розвитку в українській літературі. Художня манера Г. Квітки-Основ'яненка-повістяра. Сентиментально-реалістичні повісті («Маруся», «Щира любов», «Сердешна Оксана»). Засоби комічного в повісті «Конотопська відьма». «Українські повісті» Г. Квітки-Основ'яненка в річищі тогочасної традиції. Драматургія Г. Квітки-Основ'яненка.
5. Байка як літературний жанр. Становлення нової української літературної байки. Розвиток цього жанру у творчості письменників ХІХ століття (П. Гулака-Артемівського, Є. Гребінки, Л. Глібова та ін.).
6. Переклади й оригінальні поезії П. Гулака-Артемівського в контексті української літератури початку ХІХ ст.
7. Рецепція історії України в повісті Є. Гребінки «Нежинський полковник Золотаренко». Є. Гребінка «Записки студента». Конфлікт особистості й оточення.
8. Поняття про романтизм. Розвиток романтизму в українській літературі 20-60-х років ХІХ століття. Романтична лірика Ст. Писаревського, Л. Боровиковського, О. Афанасьєва-Чужбинського, А. Метлинського.
9. Роль харківської поетичної школи та «Руської трійці». Розвиток романтичної прози в українській літературі ХІХ століття. Тематика і проблематика прозової творчості М. Костомарова
10. Багатогранність творчої діяльності Т. Шевченка, його місце в історії літератури, у розвитку суспільно-політичної, філософської та естетичної думки. Періодизація його творчості. Літературно-критичні й естетичні погляди Т. Шевченка.
11. Рання творчість Т. Шевченка, її романтичний характер. Поема «Гайдамаки», її ідейно-художній аналіз.
12. Творчість Т. Шевченка періоду «Трьох літ» (1843–1847рр.).
13. Творчість Т. Шевченка 1847–1857рр. Цикл «В казематі».
14. Політична сатира Т. Шевченка («Сон», «І мертвим, і живим...»). Антиколоніальне спрямування поеми «Кавказ».
15. Переосмислення національної історії («Розрита могила», «Чигрине, Чигрине», «Холодний Яр», поема «Великий льох»).
16. Творчість Т. Шевченка 1857–1861 рр.
17. Поеми Т. Шевченка «Неофіти», «Юродивий». Рецепція біблійних тем і образів («Давидові псалми», «Світе ясний, світе тихий», «Марія», «Ісаія. Глава 35», «Во Іудеї во дні они»).
18. «Чорна рада» П. Куліша – перший український історичний роман.
19. Антикріпосницька спрямованість творчості Марка Вовчка («Народні оповідання», «Інститутка»). Структурування жіночих образів у творчості Марка Вовчка.
20. Художні особливості співомовок С. Руданського.
21. «Люборацькі» А. Свидницького – соціально-психологічний роман.

22. Міфологічно-історичний роман О. Стороженка «Марко Проклятий».
23. Реалізм в українській літературі другої половини ХІХ ст., його філософсько-естетична база.
24. Майстерність І. Нечуя-Левицького-повістяра. Тематичне та жанрове розмаїття прози. Повісті з життя селянства «Микола Джеря», «Кайдашева сім'я»: образи, художні особливості, майстерність типізації й індивідуалізації. Національна ідея в творчості І. Нечуя-Левицького, її соціальний (роман «Хмари») та історичний (романи «Єремія Вишневецький», «Гетьман Іван Виговський») аспекти.
25. Творчість Панаса Мирного. Роман Панаса Мирного та І. Білика «Хіба ревуть воли, як ясла повні?»: сюжетно-композиційне рішення, система образів та ідейний діапазон твору. Людина й суспільство в епічних творах Панаса Мирного («Лихі люди», «Лихо давнє й сьогочаснє», «Повія»).
26. Український професійний театр і драматургія другої половини ХІХ ст., умови їх розвитку. І. Карпенко-Карий – найвидатніший драматург серед корифеїв українського театру та його новаторство у жанрі соціальної комедії («Мартин Боруля», «Сто тисяч», «Хазяїн»). Тематичне і жанрове багатство доробку М. Старицького. Актуальність тематики і сценічність творів М. Старицького «У темряві», «Не судилося», «Талан». Внесок М. Кропивницького та І. Карпенка-Карого у розвиток української драматургії.
27. Українське народництво кінця ХІХ століття: риси, тенденції. Народницька та неонародницька поезія. Проблемно-тематичні та образно-стильові характеристики української поезії 70 – 90 років ХІХ століття (М. Старицький, Я. Щоголів, П. Грабовський, І. Манжура).
28. Ідейно-художній аналіз дилогії Б. Грінченка «Серед темної ночі», «Під тихими вербами». Багатогранність творчого доробку Б. Грінченка. Соціально-психологічні аспекти його творів («Без хліба», «Дзвоник», «Катерина», «Украла», «Екзамен», «Батько й дочка», «Олеся», «Каторжна» та ін.).
29. Багатогранний талант І. Франка. Реалістично-неоромантичний роман «Для домашнього огнища»: спроба інкорпорації детективного жанру в українську прозову традицію. Модерністська збірка «Зів'яле листя». Поема «Мойсей» – «весільний дар» І. Франка українському народові. Роль мандрівного сюжету в становленні ідейно-художньої структури поеми «Похорон». Колізії внутрішнього вибору та екзистенційна драма героя. Містицизм і символізм у творі. Взаємодія релігійних та національно-консолідуючих ідейних начал у поемах І. Франка «Смерть Каїна» та «Іван Вишенський». Злочинний світ та світ закону в епічних творах І. Франка: біографічний, світоглядний, соціально-психологічний аспекти поетики. Тема інтелігенції у прозі І. Франка. «Еволюція від зовнішньої панорамності до внутрішнього психологізму» (М. Ільницький) в романі І. Франка «Перехресні стежки». Артистична тенденція його прози. Жанрове і тематичне розмаїття прози І. Франка. І. Франко – літературний критик.

### **Українська література кінця ХІХ – початку ХХ століть**

1. Стан і характер українського літературно-мистецького життя в кінці ХІХ століття. Підстави модернізації та філософсько-естетична база раннього українського модернізму, його риси. Нові тенденції в українській літературі кінця ХІХ – початку ХХ століття. Модернізм як напрям. Його основні риси. Філософське підґрунтя. Етапи розвитку.

2. Сутність неоромантизму як течії модернізму. Основні мотиви лірики Лесі Українки. Поетичні збірки Лесі Українки: тематика циклів, символічна та неоромантична образність. Проблематика, образи, художня оригінальність драматичних поем Лесі Українки. Драматична поема в творчості Лесі Українки: естетичний потенціал та філософський масштаб узагальнень («Одержима», «У пущі», «Бояриня», «Оргія»).

3. Драма-фесрія Лесі Українки «Лісова пісня»: філософські ідеї, образи, проблематика, символи.

4. Феномен «нової жінки» в українській культурній ситуації межі XIX та XX століття: Леся Українка, Ольга Кобилянська. Проблема статі у творчості Ольги Кобилянської. Аналіз новел «Valse melancolical», «Природа», «Некультурна», «Битва». Феміністична спрямованість повістей Ольги Кобилянської «Людина», «Царівна»: історія написання, особливості композиції, система образів. Повість Ольги Кобилянської «Земля»: риси символізму у творі; проблематика твору (влада землі, село – місто, влада долі над людиною); земля як головний персонаж і джерело конфлікту твору; образна система.

5. Імпресіонізм як течія модернізму. Основні прикмети. Еволюція поетики прози М. Коцюбинського. Зіставлення творів, що втілюють у собі «кільцевий» та «мозаїчний» типи поетики митця. Еволюція поетики прози М. Коцюбинського. Зіставлення творів, що втілюють у собі «кільцевий» та «мозаїчний» типи поетики митця. Глибина внутрішнього конфлікту у психологічних новелах М. Коцюбинського «Цвіт яблуні», «Intermezzo». Повість «Тіні забутих предків»: історія написання, джерела, проблематика, образи. Творчий підхід у рецепції фольклору.

6. Неоміфологічна тенденція раннього українського модернізму: поетика та ідейні рішення («Лісова пісня» Лесі Українки, «Тіні забутих предків» М. Коцюбинського, «Над Дніпром» Олександра Олеся та інші).

7. Загальна характеристика української малої прози на межі XIX – XX ст.

8. Поняття про новелу та її місце в жанровій системі. Художня специфіка малої прози М. Коцюбинського та О. Кобилянської. Процес загального оновлення українського художнього мовлення в творах М. Яцкова.

9. «Покутська трійця» в історії української літератури кінця XIX – початку XX століть. Характеристика стильових домінант творчості кожного представника.

10. Експресіоністичний код прози В. Стефаніка. Роль художньої деталі. Новела В. Стефаніка «Камінний хрест» як втілення ідеї всезагального взаємозв'язку всього сущого.

11. Художнє багатство української поезії початку XX століття. Модерністські тенденції в ній. Поети «Української хати» (Микола Вороний, Грицько Чупринка, Олександр Олесь). Особливості поезії «хатян».

12. Традиції та новаторство української лірики на межі XIX – XX століть (В. Самійленко, О. Маковей, М. Вороний, Олександр Олесь, поети «Молодої музи»). Суть мистецької концепції «Молодої Музи». Особливості поетики: символістські тенденції; культ поезії як краси; версифікаційне оновлення поезії; досконала метафорика; філософічність; песимізм у сприйманні світу.

13. Загальна характеристика неореалістичної, неоромантичної, символістської драматургії кінця XIX – початку XX ст.

14. Неореалістична драма В. Винниченка. Проблематико-тематичний діапазон, особливості конфліктів. Неореалістичні та неоромантичні тенденції його

прози. Художня індивідуальність В. Винниченка. Роман «Записки кирпатого Мефістофеля»: композиція, проблематика, образна система, особливості поетики, символи.

15. Неонародницька тенденція української літератури кінця XIX – початку XX ст. Творчість А. Тесленка та С. Васильченка.

### Українська література XX століття

1. Суспільно-історичні умови розвитку української літератури XX століття, основні стильові напрями (модернізм, соцреалізм). Стильове розмаїття мистецтва 20-х років. Поняття «Розстріляне відродження».

2. Літературна дискусія 1925–1928 років та роль М. Хвильового у ній. Організація літературних сил в окремих спілках, гуртках, групах та об'єднаннях у 20–30-х роках XX ст.

3. Стильові тенденції в українській прозі 20–30-х років XX ст. (М. Хвильовий, Г. Косинка та ін.).

4. Художня своєрідність прозового доробку Ю. Яновського.

5. Драматургія М. Куліша та театр Л. Курбаса «Березіль».

6. Специфіка осмислення історичного минулого в драматургії І. Кочерги.

7. Особливості поетики українських неокласиків (М. Зеров, М. Драй-Хмара, Юрій Клен, П. Филипович, М. Рильський), їх близькість до французьких парнасців. Стаття М. Зерова «Літературний шлях М. Рильського» як своєрідний маніфест неокласиків.

8. Основні мотиви і висока майстерність поезії М. Рильського.

9. Проблеми творчості П. Тичини. «Сонячні кларнети» – вияв українського символізму. Неповторність «кларнетизму» як визначного явища української літератури. Провідні мотиви збірок «Плуг», «Замість сонетів і октав».

10. Психологічне підґрунтя поетичної творчості В. Сосюри, тріумф ліризму в його віршах (зб. «Червона зима», «Коли зацвітуть акації», «Люблю»). Автобіографічний роман «Третя Рота».

11. Романтико-вітаїстичний стиль в українській літературі. «Арабески», «Я (Романтика)», «Сентиментальна історія» М. Хвильового.

12. «Майстер корабля», «Чотири шаблі», «Вершники» Ю. Яновського.

13. Інтелектуально-психологічна проза В. Підмогильного («Місто», «Невеличка драма»).

14. Принципове оновлення засобів драмопису у творчості М. Куліша.

15. О. Довженко як творець жанру кіноповісті. Соцреалістичний канон і новаторський естетичний пошук. Провідні ознаки стилю О. Довженка, їх виявлення у «Повісті полум'яних літ». Роздуми про джерела духовного формування людини та ознаки національно-органічного способу мислення у кіноповісті О. Довженка «Зачарована Десна». Український образ війни: збройний спротив, окупація, страждання. Оцінки війни у «Щоденнику» О. Довженка.

16. Художні здобутки О. Гончара-романіста («Людина і зброя», «Собор» та ін.). Тематичний діапазон та художні особливості новелістики О. Гончара.

17. Самобутність індивідуального стилю М. Стельмаха.

18. Загальна характеристика творчості Т. Осьмачки, О. Теліги, О. Ольжича.

19. Ідея утвердження української державності у творчості поетів-вісниківців («пражан»). Українська література в умовах повоєнної еміграції: центри, діячі, культурні ініціативи. Ідейна програма та ключові епізоди МУРу. Ідея «великої

літератури» У. Самчука. Прагнення письменників поєднати модернізм та національно-органічний стиль у своїй творчості.

20. Проблема боротьби добра і зла в романі У. Самчука «Марія».

21. Опір людської особистості тоталітарному молохові у романі І. Багряного «Сад Гетсиманський».

22. Український інтелектуальний роман в еміграції (В. Домонтович, І. Костецький).

23. Феномен Нью-Йоркської групи в повоєнній літературі.

24. Динаміка літературного процесу 1960-80-х років. Духовно-інтелектуальне явище шістдесятництва (Ліна Костенко, Д. Павличко, В. Симоненко, М. Вінграновський, І. Драч). Літературна критика і літературознавство шістдесятників (І. Світличний, В. Стус).

25. Художній світ лірики М. Вінграновського.

26. Лірика Д. Павличка в контексті поезії шістдесятників.

27. І. Драч – поет невпинного художнього пошуку. Новаторство й традиція в поезії І. Драча. Символіка поеми «Чорнобильська Мадонна».

28. Лірика В. Стуса: мотиви, образи, проблематика. Узагальнені образи крізь призму індивідуальної долі, зразок «стоїчної» поезії.

29. Неореалістична манера творчості Григора Тютюнника («Зав'язь», «Три зозулі з поклоном», «Климко», «Вогник далеко в степу»). Тематика, проблематика, художня своєрідність прози Гр. Тютюнника.

30. Художня специфіка історичної романістики П. Загребельного. Особливості композиції роману «Диво».

31. Химерний роман в українській літературі 1960-80-х. Оновлення засобів умовності в українській химерній прозі. Дилогія В. Земляка «Лебедина зграя» та «Зелені млини»: особливості поетики та проблематика.

32. Проза Вал. Шевчука: стилістика, проблематика. Бароковий текст у прозі Вал. Шевчука. Особливості роману «Дім на горі».

33. Розвиток драматургії 60-80-х рр. ХХ ст.

34. Постшістдесятництво. Київська поетична школа. «Тиха поезія» сімдесятників. Культурологічність поезії вісімдесятників.

### **Університетські студії: Вступ до літературознавства**

1. Література як мистецтво слова. Образ як структурна одиниця художньої свідомості. Властивостях образу як структурної одиниці. Характеристика образності як сукупності й системи взаємозв'язків між образами.

2. Структура тексту. Композиція. Поняття композиції і архітектоніки тексту. Суть, змістовний характер, чинники, що визначають особливості композиції. Принципи, засоби, прийоми композиції. Сюжет і фабула. Конфліктний характер, основні частини сюжету. Типи сюжетів. Позафабульні елементи (додаткові частини сюжету). Способи побудови ліричних творів.

3. Слово – першоелемент літератури. Літературна мова і мова художньої літератури. Авторська мова і мова персонажів. Їх суть і міра використання. Художня деталь. Підтекст. Символ. Алегорія. Способи забезпечення естетичного впливу мови твору на читача. Словесні образи. Тропи. Поетичні фігури. Засоби звукопису.

4. Системи віршування та критерії їхнього розрізнення. Силабічна, силаботонічна, тонічна системи. Межисистемні версифікаційні форми. Строфічна організація віршової мови. Прості строфи. Канонізована строфіка.



## **Теорія літератури**

1. Теорія літературного процесу: основні поняття й терміни. Стадіальність літературного розвитку. Художній метод, напрям, течія, стиль. Національна специфіка літератури. Традиції і новаторство.

2. Література як система. Генетична проблематика літературознавства: “рід”, “вид”, “жанр”, “жанровий різновид”.

3. Світ твору: об’єкт (часопростір, персонаж, портрет, річ, деталь) і суб’єкт (оповідач, образ автора, ліричний суб’єкт) зображення. Час і простір як форми існування художнього світу літературного твору.

## **Практикум з української літератури**

1. Аналіз та інтерпретація художнього тексту. Розмежування понять «аналіз» та «інтерпретація». Герменевтика. Рецептивна естетика, естетика сприймання.

2. Художній твір як відкрита багаторівнева структура, орієнтована на реципієнта. Імплицитний (гіпотетичний читач). Етапи сприймання художнього твору. Місце літературознавчого аналізу в системі філологічного.

3. Розмежування понять «текст» і «твір». Зміст, форма та формозмістова єдність художнього твору. Цілісність і нецілісність твору. Рівні художнього твору. Формозміст твору. Елементи формозмісту: тематика, ідейне наповнення, проблематика, тенденції, пафос, конфлікт, фабула, мотив, сюжет, композиція, архітектоніка.

4. Стиль і поетика. Традиційна стилістика. Нова стилістика. Контекстуальні теорії зміни стилів. Стиль та світогляд доби.

## СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

### Мовознавча компонента

2. Бабій І., Лісняк Н. Сучасна українська мова. Морфеміка . Словотвір. Тернопіль, Навчальна книга Богдан. 2021. 104 с.
3. Вакарюк Л., Панцьо С. Морфеміка і словотвір: Навчальний посібник / Вид. 2-ге, переробл. і доп. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2010. 200 с.
4. Вербич С. Граматика української мови в таблицях за оновленим правописом. Київ, Арій. 2022. 128с.
5. Вихованець І. Граматика української мови. Синтаксис : підручник. Київ : Либідь, 1993. 368 с.
6. Вінтонів М. Динаміка методів і напрямів синтаксичного аналізу речень. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип.33, том 1. 2020. С. 145–150.
7. Вінтонів М. Актуальне членування речення і тексту: формальні та функційні вияви . Донецьк : ДонНУ, 2013. 328 с.
8. Вінтонів М. Керування як різновид прислівного синтаксичного зв'язку. *Українська мова і література*. 2017. № 2. С. 3–7.
9. Глібчук Н., Костів О. Українська діалектологія. Львів : ЛА “Піраміда”, 2023. 552 с.
10. Голоюх Л. Історія української літературної мови. Луцьк : Надстир'я, 2021. 140 с.
11. Граматика сучасної української літературної мови. Морфологія / І. Вихованець, К. Городенська, А. Загнітко, С. Соколова. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2017. 752 с.
12. Гримашевич Г. Морфемологія та дериватологія (курс лекцій для здобувачів першого (бакалаврського) рівня освіти). Житомир: Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2023. 156 с.
13. Пискач О., Гоца Е. Сучасна українська мова: Фонетика. Фонологія. Орфоепія : навчально-методичний посібник для студентів І курсу українського відділення філологічного факультету / рец. : О. Лавер; від. за вип. Н. Венжинович. Ужгород, 2022. 116 с.
14. Стилїстика української мови. Короткий словник термінів / уклад. В. Грещук. Івано-Франківськ : НАІР, 2023. 82 с.
15. Сучасна українська мова : Морфологія: підручник / за ред. А. Мойсієнко. Київ : Знання, 2013. 524 с.
16. Тимко-Дітко О., Юсип-Якимович Ю. Історична граматики української мови. Zagreb: FF Press, 2021. 190 с.
17. Український правопис. Київ : Наукова думка, 2023. 392 с.
18. Шитик Л. Сурядно-підрядні складні речення як репрезентанти внутрішньо рангового різнокатегорійного синкретизму. *Studi Slavistici*. XVI. 2019, 1. Р. 85–104.
19. Яворська С. Методика навчання орфографії: навч.-метод. посіб. К.: Ліра-К., 2019. 168 с.

### Літературознавча компонента

1. Історія української літератури: У 12 т. Т. 2: Давня література (X – перша половина XVI ст.). / НАН України; Ін-т л-ри ім. Т.Г. Шевченка; редкол. В. Дончик (голова) (та ін.) : Наук. редактори: В. Сулима, М. Сулима. Київ: Наук. думка, 2014. 840 с.
2. Історія української літератури : у 12 т. Т. 3 : Література XIX ст. (1800–1830) / НАН України; Ін-т л-ри ім. Т.Г. Шевченка; наук. ред. М. Бондар, Ю. Кузнецов ; [автори 3-го т. : М. Бондар, Л. Мороз, І. Лімборський, Є. Нахлік, П. Михед, Л. Каневська, Ю. Кузнецов] ; редкол. : В. Дончик (голова), Л. Скупейко (заступник голови), Н. Бойко (вчений секретар), М. Бондар, С.Гальченко, І. Дзюба, М. Жулинський, Н. Зборовська, Ю. Кузнецов, Н. Левчик, Р. Мовчан, Л. Мороз, Є. Нахлік, Ю. Пелешенко, О. Поліщук, Г. Сивокінь, В. Сулима, М. Сулима, Н. Шумило ; заг. ред. видання В. Дончика. Київ: Наук. думка, 2016. 750 с.
3. Історія української літератури : у 12 т. Т. 4 : Тарас Шевченко / НАН України; Ін-т л-ри ім. Т.Г. Шевченка; редкол. : В. Дончик, Л. Скупейко, Н. Бойко, М. Бондар, С. Гальченко, І. Дзюба, М. Жулинський, Н. Зборовська, А. Кравченко, Ю. Кузнецов, Н. Левчик, Р. Мовчан, Л. Мороз, Є. Нахлік, Ю. Пелешенко, О. Поліщук, Г. Сивокінь, В. Сулима, М. Сулима, Н. Шумило. /автор І. Дзюба ; наук. ред. М. Жулинський. Київ: Наук. думка, 2014. 783 с.
4. Історія української літератури XIX ст. (70–90-ті роки): У 2 кн.: Підручник / За ред. О. Гнідан. Київ: Либідь, 2006.
5. Історія української літератури : у 12 т. Т. 7, кн. 1 : література 80–90-х років XIX ст. / НАН України; Ін-т л-ри ім. Т.Г. Шевченка; наук. ред. Л. Мороз ; [автори 7-го т. : Л. Мороз, О. Камінчук, М. Легкий, Р. Гром'як, Н. Левчик, А. Новиков, М. Москаленко, О. Тетеріна, С. Кіраль, Л. Горболіс, О. Куца, В. Івашків, Т. Дзюба, О. Шубравська] ; редкол. : М. Сулима (голова), Л. Скупейко (заступник голови), Н. Бойко (вчений секретар), М. Бондар, С. Гальченко, І. Дзюба, М. Жулинський, Ю. Кузнецов, А. Кравченко, Н. Левчик, Л. Мороз, Р. Мовчан, Є. Нахлік, Ю. Пелешенко, О. Поліщук, Г. Сивокінь, В. Сулима, Н. Шумило ; загальна редакція видання В. Дончика. Київ: Наук. думка, 2020. 532 с.
6. Історія української літератури: кінець XIX – поч. XXI ст. [Текст] : підручник : у 10 т. Т. 7 : Випробування репресіями і війною / Ю. Ковалів. Київ : Академія, 2020. 528 с.

### Інформаційні ресурси

1. «Лінгвістичний портал» / [www.mova.info](http://www.mova.info)
2. Орфографічний словник (Портал української мови та культури «Словник-УА») <http://slovnuk.ua/>
3. Словник української мови : Академічний тлумачний словник (1970—1980) / <http://sum.in.ua/>
4. Словники on-line : сталих виразів, іншомовних слів, антонімів, синонімів, антисуржик / <http://www.rozum.org.ua/>

5. Тлумачний словник української мови у 20-ти томах / <http://lcorp.ulif.org.ua/ExplS/>
6. «Український правопис» / [www.pravopys.net](http://www.pravopys.net)
7. Український лінгвістичний портал. «Словники України» on-line (Словозміна. Синонімія. Фразеологія) / <http://lcorp.ulif.org.ua/dictua/>
8. Український мовно-інформаційний фонд НАН України (Ресурси сайту) / <http://lcorp.ulif.org.ua/LSlist/>
9. Бібліотека аудіокниг <http://www.library.kubg.edu.ua/resursi/e-resursy/biblioteka-audioknyh.html>
10. Електронна бібліотека української літератури <http://sites.utoronto.ca/elul/>
11. Ізборник: електронна бібліотека давньої української літератури <http://litopys.org.ua>
12. Інтернет-бібліотека української діаспори <http://diasporiana.org.ua>
13. Літературна спадщина Бориса Грінченка <http://library.kubg.edu.ua/resursi/e-resursy/2012-08-15-10-09-40/povnotekstova-kolektsiia.html>
14. Мультимедійні підручники з української літератури <http://rozumniki.net/catalog/products/ukrayins%60ka-mova-ta-literatura/>
15. Сайт інституту післядипломної педагогічної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка [http://ippo.org.ua/index.php?option=com\\_content&task=blogcategory&id=59&Itemid=61](http://ippo.org.ua/index.php?option=com_content&task=blogcategory&id=59&Itemid=61)